

Elżbieta Bednarz

Specyfika szkół chrześcijańskich w Polsce zrzeszonych w ACSI

Wprowadzenie

Edukacja chrześcijańska w Polsce organizowana jest zarówno przez katolickie, protestanckie jak i inne tradycje wyznaniowe. Prezentowana w niniejszej publikacji specyfika kształcenia chrześcijańskiego powstała w oparciu o funkcjonowanie placówek chrześcijańskich w Polsce zrzeszonych w międzynarodowej organizacji o nazwie: „Association of Christian Schools International”¹, prowadzonych przez środowiska ewangelikalne i katolickie, które łączy ekumeniczna spójność. Idee wplatane w tok lekcji są wspólne dla wszystkich wierzących chrześcijan. Wyróżnikiem funkcjonowania placówek chrześcijańskich jest włączanie prawd biblijnych do programów nauczania, swoisty kierunek działań pedagogicznych, a także innowacje w zakresie organizacji planowania procesu dydaktycznego w szkole.

Artykuł ma na celu przybliżenie specyfiki ideologicznej, organizacyjnej oraz dydaktyczno-wychowawczej kształcenia chrześcijańskiego w Polsce, co odzwierciedla jego układ. Opracowanie jest syntezą szerszego studium badawczego autorki w zakresie edukacji chrześcijańskiej w Polsce w oparciu o dostępną literaturę oraz własne badania teoretyczno-empiryczne przeprowadzone w placówkach podległych tej formie kształcenia. Szczegółowe przykłady wyjaśniające specyfikę tego rodzaju edukacji zaczerpnięto z praktyki szkolnej w Chrześcijańskiej Szkole Podstawowej i Gimnazjum Samuel w Warszawie.

¹ W Europie obszar działalności ACSI obejmuje kraje od Atlantyku do wschodnich krańców Rumunii, Węgier, Słowacji i Polski. Ten region ACSI jest szczególnie, gdyż zrzesza szkoły z 27 krajów. Biuro regionalne mieści się w Budapeszcie, w Centrum Edukacji Chrześcijańskiej im. dra Gene Garrick’a. Biuro powstało w 1993 r. z myślą o szkołach chrześcijańskich, zakładanych w Europie Środkowej (Rumunia, Węgry, Polska, Czechy i Słowacja). Od tamtego czasu rozwinięta została działalność organizacji na całym tym obszarze geograficznym i rozpoczęto służbę również w międzynarodowych szkołach chrześcijańskich (zwanym MK Schools).

Celem działalności ACSI jest wspieranie wierzących nauczycieli w kształtowaniu chrześcijańskiego modelu nauczania. Ponadto promowane jest zakładanie szkół chrześcijańskich w tym regionie. Organizacja oferuje także szkołom usługi w zakresie szkolenia kadry nauczycielskiej, dostępu do profesjonalnych materiałów, instytutów szkoleniowych, programów uczniowskich, konferencji oraz programu oceny i doskonalenia szkoły.

1. Definicje i cele edukacji chrześcijańskiej

Brak jest jednej definicji określającej właściwość edukacji chrześcijańskiej. Warto więc spojrzeć na zagadnienie z szerszej perspektywy. Pedagog religii - Jerzy Bagrowicz zauważa, iż *edukacja chrześcijańska, oprócz ściśle religijnych elementów, obejmuje przygotowanie człowieka do aktywnej obecności w życiu społecznym, w którym będzie on spotykał się także z osobami niewierzącymi i wyznawcami innych religii. Owa obecność nie jest czymś oderwanym od życia wiary, ale stanowi konkretną realizację powołania człowieka do świętości. Jednym z wymiarów szeroko rozumianej inicjacji religijnej jest więc umiejętne wprowadzenie człowieka w życie społeczne, tak aby szanując godność i prawa innych, umiał z nimi współdziałać w realizacji dobra wspólnego. Pluralizm życia społecznego narzuca konieczność podjęcia w wychowaniu takich zagadnień, jak dialog i tolerancja, odpowiedzialność za życie społeczno-polityczne czy odbiór mediów²*. Przytoczone ujęcie zbieżne jest z ogólnymi celami katechezy.

Stephen Kaufmann, autor licznych publikacji z zakresu edukacji chrześcijańskiej, za zadanie edukacji chrześcijańskiej obiera rozwinięcie poznania Boga i stworzonej przez Niego rzeczywistości oraz używanie tej wiedzy we wprowadzaniu stwórczo-opiekuńczej władzy nad światem, w którym żyjemy. S. Kaufmann powołuje się w tym miejscu na Jana Amosa Komeńskiego, który tymi słowami wypowiada się na temat tendencji w kształceniu: *...uczniowie powinni być kształceni we wszystkich kierunkach. Nie dla pompy i sławy, ale dla prawdy. Chodzi o to, aby uczynić ludzi tak podobnych do obrazu Boga, w którym zostali stworzeni: w pełni racjonalni i mądrzy, w pełni aktywni i uduchowieni, w pełni moralni i honorowi, w pełni pobożni i święci; a tym samym w pełni błogosławieni: i teraz i na wieczność³*” Warto wspomnieć, że Komeński był kluczową postacią w dziedzinie rozwoju

² J. Bagrowicz, *Towarzyszyć wzrastaniu. Z dyskusji o metodach i środkach edukacji religijnej młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2005, w: „Katecheta” 2006 nr 10. Recenzje.

³ J.A.Komeński, *John Amos Comenius on Education: Classics In Education No 33*, Teachers College Press, New York 1967, s. 117-118.

Wychowanie zdaniem Komeńskiego miało polegać na dostosowaniu człowieka do życia w świecie dla niego niezrozumiałym. Chciał, aby możliwe było pełne zrozumienie świata, a więc przyrody, człowieka i Boga. Znajomość przyrody jego zdaniem ułatwić miała poznanie sensu Biblii, a znajomość Biblii poznanie świata przyrody. Zarówno Biblia jak i przyroda, pozwalały z kolei zrozumieć sens istnienia człowieka. Istotnym aspektem był tutaj sposób poznawania przyrody, według czeskiego pedagoga, odbywać się to może jedynie za pomocą trzech połączonych ze sobą czynników: rozumu, zmysłów i Pisma Świętego. Oddzielanie ich od siebie dawałoby, zdaniem Komeńskiego, fałszywy obraz. Takie podejście miało swoje odzwierciedlenie w pisanym przez Komeńskiego podręcznikach szkolnych. Podręcznik do nauki łaciny i innych języków nowożytnych „Drzwi języków otwarte”, zawierał czytanki omawiające kolejno „stworzenie świata według Biblii, żywioły, sklepienie niebios, minerały, rośliny, zwierzęta, człowieka, prace i zawody ludzi, organizację rodzinną, społeczną i państwową, szkołę, naukę, umiejętności i sztuki. (Por. T. Bieńkowski, *Jan Amos Komeński o nauczaniu i wychowaniu*, Wydawnictwo WSH im. A. Gieysztor w Pułtusku, Pułtusk 2000).

edukacji chrześcijańskiej w Czechosłowacji. Był teologiem i reformatorem, który uważał, że nauka nie zagraża Boskiemu majestatowi a oddaje Mu chwałę⁴.

Znany w środowisku pedagogów chrześcijańskich Perry G. Downs, edukację chrześcijańską definiuje jako *szlachtę polegającą na prowadzeniu wierzącego do dojrzałości w Jezusie Chrystusie....Definicja powyższa zawiera trzy kluczowe koncepcje: służbę, wierzących i cel*⁵. Autor badając naturę wiary uwzględnia aspekt poznawczy (intelektualny, kognitywny); aspekt więzi międzyludzkich (emocjonalny) oraz aspekt woli (wolitywny). Zdaniem wymienionego pedagoga, edukacja chrześcijańska jest sposobem służenia innym, a koncentracja jej winna opierać się na osobie Jezusa Chrystusa. Z wyżej zacytowanej definicji wywodzi się myśl, że edukacja ta powinna być ukierunkowana ku wierzącym, jako dalszy proces ewangelizacji skierowanej na dojrzewanie w wierze⁶.

David Freeman, ekspert w dziedzinie edukacji chrześcijańskiej w Wielkiej Brytanii, propagujący idee edukacji chrześcijańskiej w Polsce, stawiając Chrystusa w centrum edukacji głosi hasło: „Edukacja chrześcijańska to Chrystus w edukacji”. Jego zdaniem, Bóg nie może być traktowany jako dodatek do zajęć programowych lub jako temat poruszany jedynie na dodatkowym przedmiocie, ale jako integralna część każdej dziedziny życia chrześcijanina, a więc także edukacji⁷.

Przyjmuje się w kształceniu chrześcijańskim, że wszechstronny rozwój dziecka, szczególnie na etapie wczesnoszkolnym, to obok perspektywy horyzontalnego wymiaru, także wertykalny, a więc włączenie do procesów edukacji zintegrowanych treści wychowania religijnego. Uwzględniając poglądy psychologów religii, warto przypomnieć, że wpływ na religijność dziecka ma obok oddziaływania rodziny, środowisko społeczno-kulturowo. Jak podkreśla Czesław Walesa, *religijność dziecka nie jest dla dziecka czymś obcym, ale raczej wynika ona i jest zespolona z jego naturalnym rozwojem*⁸. Stąd w kształceniu chrześcijańskim przyjmuje się rozwój w sześciu dziedzinach, o czym jeszcze będzie mowa w kolejnym punkcie.

⁴ Materiały konferencyjne. D. Freeman, Konferencja: „Wybrani i namaszczeni”, Wrocław 2006.

⁵ P.G. Downs, *Nauczanie i duchowy wzrost. Wprowadzenie do edukacji chrześcijańskiej*, Wydawnictwo ACSI, Lublin 1997, s. 12.

⁶ Tamże, s. 12-13.

⁷ Materiały konferencyjne: D. Freeman, Konferencja na temat: „Wybrani i namaszczeni”, Wrocław 2006.

Freeman zauważa, że tak prezentowana idea edukacji chrześcijańskiej nie ma nic wspólnego z propagowaniem życia oddzielnego od rzeczywistości lub skupionego jedynie wokół kościoła. Powołuje się na słowa św. Augustyna: „Jeśli Bóg jest na pierwszym miejscu, to wszystko jest na swoim miejscu”. Dzieci uczą się tego, że Biblia nie jest przestarzałą książką, ale zbiorem cennych wskazówek dotyczących tego jak żyć. Wartości w niej zawarte to wartości uniwersalne.

⁸ Cz. Walesa, *Kształtowanie się religijności dziecka w młodszym wieku szkolnym*, w: J. Stala, *Katechizować dzisiaj. Problemy i wyzwania*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2004, s. 143.

W edukacji chrześcijańskiej, odwołując się do taksonomii celów Benjamina Blooma, zwraca się uwagę na pogłębienie wiedzy (także w odniesieniu do treści biblijnych i wartości społecznie akceptowanych), doskonalenie umiejętności i formowanie postaw. Szkoła chrześcijańska dąży do wypracowania w wychowanku spójności i jedności, czyli ważnej dla chrześcijańskiej dojrzałości syntezy wiary oraz sposobu życia, poprzez umiejętne powiązanie działań wychowawczych oraz dydaktycznych.

Główny cel i misja wychowania chrześcijańskiego zawarte są w słowach z księgi Przypowieści Salomona: *Wychowuj chłopca odpowiednio do drogi, którą ma iść, a nie zejdziesz z niej nawet w starości* (Prz 22,6)⁹. Kształcenie chrześcijańskie, oparte na przesłaniu Słowa Bożego to proces polegający na prowadzeniu dziecka ku Bogu poprzez nauczanie, przykład i modlitwę. W tej dziedzinie wychowania szczególnej uwadze poddane są wartości, postawy i te działania, które winny stanowić podstawę chrześcijańskiego sposobu życia. Planowane do realizacji w całym procesie kształcenia szkolnego cele dążą do ukształtowania jednostki dojrzałej w relacji z Bogiem i człowiekiem, której świadectwem życia są postawy oparte na wartościach etyki chrześcijańskiej jako fundamentu relacji międzyludzkich. Poprzez łączenie kształcenia ogólnego z wychowaniem religijnym, społecznym oraz emocjonalnym, z uwzględnieniem konkretnych, bezpośrednio doświadczanych sytuacji życiowych, jest szansa, że uczeń przyjmie proponowane wartości jako własne.

Ogromną odpowiedzialnością pedagogów jest sprostanie przywołanym wyżej celom, które zamykają się w przyjętej wizji absolwenta szkoły chrześcijańskiej: *Kształcimy dzieci, które w przyszłości będą miały pozytywny wpływ na społeczeństwo i Kościół ze względu na swoje posłuszeństwo Chrystusowi*¹⁰.

2. Założenia ideologiczne kształcenia chrześcijańskiego

Edukacja chrześcijańska nie jest inną, alternatywną formą kształcenia szkolnego. Chodzi raczej o całą filozofię tej edukacji. Jej cele i treści powinny być przesiąknięte prawdą o suwerennym panowaniu Chrystusa we wszechświecie, co jest odwołaniem się do podstaw biblijnych dla edukacji chrześcijańskiej na podstawie słów ap. Pawła: *Albowiem fundamentu innego nikt nie może założyć oprócz tego, który jest założony, a którym jest Jezus Chrystus* (I Kor 3;11). Edukatorzy chrześcijańscy interpretują ten tekst jako usytuowanie osoby Jezusa Chrystusa w podstawach kształcenia chrześcijańskiego. Z powyższego wynika zadanie dla

⁹ Pisownia skrótów biblijnych wg *Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1980; cytaty biblijne wg: *Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Nowy Przekład*, Warszawa 1994.

¹⁰ Szkolny Program Wychowawczy Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel.

realizacji celów edukacji chrześcijańskiej, aby rozbudzić w dzieciach i młodzieży pasji dla życia w Chrystusie, wyposażyć wychowanków w takie narzędzia, by w przyszłości wpływali na innych ludzi, społeczeństwo, kulturę i zmieniali świat według Bożych wskazań zawartych w Piśmie Świętym.

W edukacji spotkać można trzy podejścia, takie jak humanistyczne (człowiek w centrum), scjentyistyczne (nauka wartością najwyższą, jako dobro samo w sobie), oraz transcendentne (Bóg wartością najwyższą). Chrześcijańska edukacja kieruje szczególną uwagę na koncepcję transcendentną, która odpowiada biblijnej wizji świata i ma za zadanie przekazywać ją młodemu pokoleniu, kształtując w nim postawy zgodne z wartościami chrześcijańskimi.

Idea edukacji chrześcijańskiej bliska jest przesłaniu personalizmu egzystencjalistycznemu (chrześcijańskiej pedagogice personalno-egzystencjalnej), której twórcą jest Janusz Tarnowski. Dla księdza J. Tarnowskiego oparciem i wyznacznikiem kierunku wychowania jest sam Jezus Chrystus, a relacje międzyosobowe i odniesienia konstytuowane są między człowiekiem a Bogiem. Ks. J. Tarnowski za cel wychowania uważa rozbudzenie duchowości dziecka, a narzędziem w tym procesie winien stać się dialog i autentyczność wychowawcy. Wychowanie jest spotkaniem posiadającym dwa wymiary: wertykalny – odnoszący się do Boga, horyzontalny – obejmujący kontakt międzyludzki. Wychowanie, jego zdaniem, ma *pomóc wychowankowi odnaleźć jego miejsce w życiu i powołanie osobiste w stopniowym zbliżaniu się ku dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej. Jednocześnie z procesem wychowania innych dążyć do samowychowania siebie; żyć Chrystusem*¹¹.

Bliską koncepcją dla edukacji chrześcijańskiej jest również idea wychowania ujęta przez pedagogikę religijną okresu międzywojennego. Według niej *wychowanie to proces konieczny, aby przygotować człowieka zarówno do życia ziemskiego jak i – a właściwie*

¹¹ S. Chrobak, *Personalistyczny wymiar pedagogii Jana Pawła II*, w: F. Adamski, *Wychowanie na rozdrożu. Personalistyczna filozofia wychowania*, Wydawnictwo UJ, Kraków 1999, s. 73. Zob. także: J. Tarnowski, *Jak wychowywać?*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1993, s. 179. (Żadna książka nie jest, według Tarnowskiego, gwarantującym poczucie kompetencji i pewności, zbiorem porad na temat wychowania. „Alfą i Omegą” wychowania chrześcijańskiego jest Bóg i Najdoskonalszy Człowiek Jezus Chrystus. Książka ta może być tylko pomocą, znakiem orientacyjnym).

Przedstawicielem personalizmu chrześcijańskiego jest również Jan Paweł II. Według niego wychowanie jest stawianiem się człowiekowi coraz bardziej człowiekiem. Istotą jest troska o to, by człowiek bardziej „był”, a nie coraz więcej „miał”. Chodzi tu nie tylko o „bycie” z „drugim”, ale także „dla drugich”. Wychowywanie wiąże się z formowaniem sumienia, jest rozumiane tu integralnie, a nie utożsamiane jedynie z wykształceniem. Według Papieża wychowanie służy „uczłowieczeniu”, człowiek stopniowo uczy się być człowiekiem. Wychowanie ma pomóc w integralnym i harmonijnym rozwijaniu jego zdolności, poczucia odpowiedzialności oraz panowania nad własną wolnością.

*przede wszystkim – do życia wiecznego*¹². Z takim spojrzeniem wiązało się założenie, że wychowanie chrześcijańskie powinno obejmować cały obszar życia człowieka: fizyczny, duchowy, intelektualny, moralny, rodzinny i społeczny.

Wyznaczany przez idee edukacji chrześcijańskiej współczesny kierunek działań placówek edukacyjnych, nie pomijając wartości człowieka, ani nauki, nastawiony jest na cel równomiernego i zrównoważonego rozwoju ucznia w sześciu dziedzinach: intelektualnej, duchowej, fizycznej, artystycznej, emocjonalnej i społecznej.

W podstawowych dokumentach programowych placówek chrześcijańskich Samuel występuje zapis, iż zasady i cele edukacji chrześcijańskiej oparte są na akceptacji i realizacji fundamentalnych i uniwersalnych wartości chrześcijańskich, kulturowych oraz etycznych. Zasadniczą metodą przekazywania wychowankom pożądanych sposobów postępowania, uznaje się ukazywanie wartości poprzez własną postawę nauczyciela oraz rodzica, jako niewerbalną metodę oddziaływania wychowawczego¹³.

Przekonania światopoglądowe osób współtworzących lub mających wpływ na edukację chrześcijańską i jej rozwój mają znaczenie dla ukierunkowania celów, zasad i obszarów ważnych dla idei wychowania.

Charakterystycznym wyróżnikiem szkół chrześcijańskich, które kierują się w procesie nauczania i wychowania przesłaniem Pisma Świętego, jest sprzeciw wobec wprowadzania lub przyzwalania na udział w aktywnościach, wpływu kultury, czy sztuki, których wydzźwięk jest niezgodny z nauczaniem Słowa Bożego¹⁴. Powyższe w sposób spójny jest zbieżne z realizacją zakładanych celów edukacji chrześcijańskiej, wśród których wymienia się wsparcie duchowe wychowanka, kształtowanie odpowiednich wartości oraz ukierunkowanie jego zainteresowań ku działaniom, które będą rozwijały jego pasje i zaspokajały potrzeby emocjonalne, a nie wywoływały destruktywne zachowania i reakcje. Cele te realizowane są poprzez właściwie prowadzone zajęcia obowiązkowe i odpowiednio dobrane pozalekcyjne, ale także poprzez bezpośredni kontakt nauczyciela z uczniem, jego postawę i kierunek, w którym prowadzi wychowanków.

¹²D. Koźmian, *Chrześcijańska myśl wychowawcza F. W. Foerstera i jej recepcja w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 1996, s. 8.

¹³Preambuła do Szkolnego Programu Wychowawczego Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Samuel; Wewnątrzszkolny System Oceniania (aneks dotyczący zachowania) tychże placówek.

¹⁴Placówki chrześcijańskie w Polsce posiadają autonomiczny charakter, w związku z powyższym to liderzy prowadzący szkoły lub przedszkola wraz z zespołem pedagogów decydują ostatecznie o środkach mających wpływ na światopogląd chrześcijański uczniów.

3. Swoistość kształcenia w szkołach chrześcijańskich

We wszystkie działania oraz dokumenty, które podlegają planowaniu w edukacji szkolnej, wśród nich: statut szkoły; szkolny program wychowawczy i profilaktyczny; system oceniania zachowania; lekcje programowe; uroczystości szkolne i państwowe; inicjatywy społeczne, wychowawcze i profilaktyczne, włączane są biblijne impulsy dotyczące aspektów moralnych, wartości i chrześcijańskich postaw oraz treści wiążących tematykę szkolną z przesłaniem Słowa Bożego.

Już w podstawowym dokumencie wyznaczającym kierunek działania szkoły, którym jest statut szkoły, występują odwołania do edukacji chrześcijańskiej i specyfiki kształcenia. Za przykład w tym miejscu posłuży Statut Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel w Warszawie. W postanowieniach ogólnych czytamy¹⁵:

1. *Szkoła powołana została w celu realizacji konstytucyjnego prawa do nauki, wychowując i kształcąc zgodnie z filozofią i chrześcijańskimi normami moralnymi.*
2. *Szkoła jest szkołą międzywyznaniową, ekumeniczną, której podstawy doktrynalne określa stanowisko doktrynalne szkoły.*

W tym samym dokumencie organizacyjnym szkoły, dla etapu gimnazjalnego, wśród zadań placówki wyróżnia się¹⁶:

- a. *wychowanie w atmosferze miłości do Boga i odpowiedzialności za swoją ojczyznę,*
- b. *podejmowanie działań dydaktyczno-wychowawczych w zgodzie z zasadami etyki chrześcijańskiej,*
- c. *propagowanie najwyższych standardów moralnych w oparciu o tradycję biblijną, poszanowania godności innych bez względu na ich światopogląd, narodowość i wyznanie.*

Wreszcie odwołując się do misji szkoły, wzorując się na zapisach misji Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Samuel w Warszawie – „Nasz wspólny cel to wszechstronny rozwój Twojego dziecka, aby żyjąc w zgodzie ze Słowem Bożym brało odpowiedzialność za siebie i pozytywnie wpływało na życie innych” – wszystkie działania, cele i realizacja podporządkowane zostały głównemu zadaniu wychowania dzieci i młodzieży w duchu biblijnego chrześcijaństwa.

Poniżej przywołanych zostanie kilka innych wyróżników kształcenia chrześcijańskiego, wyłonionych z założeń i praktyki w Chrześcijańskiego Szkole

¹⁵ Statut Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel, Rozdz. 1, §1.pkt. 6,7.

¹⁶ Statut Chrześcijańskiego Gimnazjum Samuel w Warszawie, Rozdz. II, §2, pkt. 1.

Podstawowej i Gimnazjum Samuel w Warszawie¹⁷. Pierwszym z nich będą programy nauczania i praktyki planowania niektórych komponentów pracy dydaktycznej w szkole, a kolejnym przykłady włączenia treści światopoglądu chrześcijańskiego do głównych założeń w planowaniu kilku wybranych lekcji w szkole podstawowej i gimnazjum.

W rozwoju społecznym podstawa programowa kładzie uwagę na kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Zadaniem szkoły jest podejmowanie odpowiednich kroków w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji. W szkołach chrześcijańskich założenia owe poddane zostają praktycznej weryfikacji, gdyż uczą się w nich dzieci pochodzące z różnych stron świata, w tym z różnych kultur, tradycji i wyznań chrześcijańskich. Szkoły chrześcijańskie stają się miejscem, w którym ekumenizm nie jest tylko ruchem dążącym do przywrócenia pierwotnej wspólnoty pomiędzy rozlicznymi wyznaniem chrześcijańskimi, lecz codziennym okazywaniem jedności opartej na prawdzie i miłości Chrystusa. Już w stały plan organizacji uroczystości szkolnych wpisane są imprezy o charakterze dydaktyczno-wychowawczym, które przybliżają swoistość kultur i tradycji, z których wywodzą się rodziny uczniów, w tym szczególnie miejsca i poszanowania kultury judaistycznej. Tematyka ta uwzględniona została także przez gimnazjalistów szkoły chrześcijańskiej w Warszawie podczas realizacji projektu edukacyjnego. Wybrany przez nich temat brzmiał: *Edukacja szkolna z uwzględnieniem różnorodności wyznań i kultur w Chrześcijańskim Gimnazjum „Samuel”*. Jako główny cel tego projektu podano: okazywanie postaw tolerancji i akceptacji różnorodności¹⁸. Warto w tym miejscu podkreślić, że wprowadzony obowiązek prezentacji projektu edukacyjnego w polskich gimnazjach daje szerokie możliwości dla edukacji chrześcijańskiej, co do propozycji tematów oraz sposobów ich realizacji.

Wśród wyróżnionych poczynań dydaktycznych uwzględniających specyfikę chrześcijańskiej edukacji są programy nauczania. W założeniach podstawy programowej występuje ściśle sprecyzowanie, czego szkoła jest zobowiązana nauczyć ucznia o przeciętnych uzdolnieniach na każdym etapie kształcenia. Nie wyklucza to jednak poszerzania zakresu nauczanych treści, a wręcz zobowiązuje nauczyciela do wzbogacania i pogłębiania treści kształcenia, stosownie do uzdolnień i zainteresowań jego uczniów.

¹⁷ Rozwinięcie tych elementów można odnaleźć w książce: Bednarz E., *Edukacja chrześcijańska w Polsce, Szkoły zrzeszone w ACSI*. Wydawnictwo SEI, Warszawa 2013 /książka złożona do druku/.

¹⁸ Projekt przeprowadzony w Chrześcijańskim Gimnazjum Samuel w Warszawie w roku szkolnym 2010/2011.

Programy nauczania w szkołach publicznych najczęściej zrealizowane są bez względu na osobiste przekonania uczących w nich pedagogów. W kształceniu chrześcijańskim wskazane jest, aby rozpatrzeć chrześcijański punkt widzenia w odniesieniu do problematycznych, kontrowersyjnych treści zawartych w szkolnych programach edukacyjnych. Ta konfrontacja osobistych przekonań nauczycieli chrześcijańskich z trendami współczesnej edukacji czasami prowadzi do pewnego dysonansu. Obecny w szkolnych podręcznikach materiał odnośnie teorii ewolucji może wywołać wśród uczniów dezorientację zwłaszcza, jeśli porówna się tę koncepcję z biblijną ideą stwarzania świata (w literalnej notacji). Nauczyciele w szkołach chrześcijańskich winni więc wzbudzić w uczniach świadomość, że informacje podawane w książkach zawierają wybrane teorie naukowe dotyczące konkretnego zagadnienia, ale istnieją także inne.

Większość celów i treści programowych ujętych w podstawie programowej kształcenia ogólnego nie budzi zastrzeżeń wśród nauczycieli chrześcijańskich. Te, które wywołują kontrowersje i z nią związane propozycje zmian dotyczą:

1. W obszarze treści przyrodniczych: materialistyczny ewolucjonizm.
2. W obszarze przedmiotów humanistycznych: temat czarów, wróżb, świata magii (treści zawarte w opowiadaniach, lekturach szkolnych już od najwcześniejszych lat edukacji szkolnej).

Odwołując się do pierwszego wymienionego wyżej obszaru tematycznego, nauczyciele przyrody czy biologii poza obowiązkowym materiałem programowym dotyczącym materialistycznego ewolucjonizmu proponują zapoznanie się z innymi teoriami (np. inteligentnego projektu, ewolucjonizmu teistycznego, kreacjonizmu), co zgodne jest z założeniami celów kształcenia, ujętymi w podstawie programowej dla klas starszych z przedmiotu biologia, aby umożliwiać uczniom kreatywne podejście nauki poprzez rozbudzenie zaciekawienia otaczającym światem; kształtowanie postawy badawczej; zachęcenia do stawiania hipotez i ich weryfikacji. Pedagodzy w szkole chrześcijańskiej, którym bliskie są np. idee kreacjonizmu, podczas prowadzenia lekcji z bloku nauk przyrodniczych prezentują swoje poglądy, ale pozwalają też na własne, przemyślane argumenty uczniów dotyczące innych koncepcji. To rozbudza w wychowankach umiejętność kreatywnego sposobu myślenia, przygotowanie do odpowiedzi na trudne pytania dotyczące wiarygodności wiary w obliczu współczesnych wyzwań nauki.

Drugim obszarem treści programowych, które budzą kontrowersje, ale także dziedziną, która w szerokim zakresie uwzględnia teksty biblijne jest język polski. W zestawie lektur szkolnych z języka polskiego, zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego,

przewidziano miejsce na ulubione utwory, które zaproponują uczniowie lub nauczyciel. Wśród proponowanego zestawu literatury jest także Biblia. Włączono ją do kategorii klasyki literatury światowej. Nie jest to jednak systematyczne zapoznawanie z treściami Pisma Świętego, lecz tylko poznawanie wybranych tekstów biblijnych, niemniej dla korelacji edukacji chrześcijańskiej z treściami biblijnymi ma to istotne znaczenie i niesie wyraźne ukierunkowanie dydaktyczne¹⁹. Lekcje języka polskiego w edukacji chrześcijańskiej stają się dla polonisty okazją rozbudzenia ciekawości poznawczej o tematyce biblijnej. Każdy polonista w szkole chrześcijańskiej powinien stawiać sobie pytanie, jak należy interpretować teksty biblijne, aby kształtowały one system wartości młodego odbiorcy, ale także jego osobistą wiarę, której rozwój nie podlega tylko celom pracy katechety, ale każdego nauczyciela pracującego w placówce chrześcijańskiej. Wartością szczególną lekcji języka polskiego z wykorzystaniem tekstów biblijnych jest pokazanie młodzieży, że dziedzictwo kultury europejskiej oraz kultury polskiej jest silnie zakorzenione w Biblii. Takie przedstawienie pomoże uczniom odkrywać własną tożsamość i rozumieć lepiej system wartości obecny w naszej kulturze, a jednocześnie korelować treści z języka polskiego z wiedzą, którą przyswajają na lekcjach biblijnych i religii. Osiąganie tych celów postuluje także bliską współpracę pomiędzy katechetą, nauczycielem biblijnym oraz polonistą. Katecheta powinien zapoznać się z programem języka polskiego realizowanym w szkole, a polonista odwoływać się do wiedzy korelującej z danym blokiem programowym z katechezy. Taka współpraca przyczynić się może do rozbudzenia ciekawości poznawczej młodzieży, tworząc motywację do dalszego poznawania Boga i Jego Słowa, a także kształtować będzie pożądane postawy chrześcijańskie.

W bloku przedmiotów humanistycznych, szczególnie w programach nauczania języka polskiego oraz edukacji wczesnoszkolnej, obok odwołań do treści biblijnych znajdują się też

¹⁹ W programach nauczania języka polskiego w gimnazjum np: „Zrozumieć słowo”, „Świat w słowach i obrazach” oraz „Kto czyta, nie błądzi”, kształcenie literackie przewiduje zapoznawanie się z Biblią w ciągu trzech lat gimnazjum. W klasie pierwszej uczniowie poznają fragmenty *Księgi Rodzaju*, wybrane przypowieści ewangeliczne oraz *Hymn o miłości* z Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian (rozd. 13). W klasie drugiej ponownie przewiduje się korzystanie z *Księgi Rodzaju* oraz z odpowiednio dobranych perykop ewangelicznych. W klasie trzeciej planuje się przybliżenie fragmentów *Księgi Hioba* oraz *Apokalipsy św. Jana*. W kręgu tematycznym: „Człowiek, jego radości i smutki” przewiduje się omówienie uczuć człowieka. Zwraca się tu uwagę na miłość, szczęście, smutek, nadzieję i obojętność. Dla ukazania tego autorki proponują wiele utworów. W tym miejscu także został zaproponowany *Hymn o miłości* św. Pawła. W kolejnym dziale tematycznym: „Człowiek i świat” autorka pragnie zachęcić młodzież do odkrycia, że *Księga Rodzaju* była inspiracją dla wielu artystów, pisarzy i poetów. W następnym bloku: „Wędrowki po świecie” przewiduje się zapoznanie z tematem narodzenia Pana Jezusa w Betlejem. Ma to być okazją do zapoznania się z fragmentem opisu narodzenia Jezusa oraz pokazania, jak wiele dzieł literatury polskiej czerpało inspirację z tego opisu.

Powołując się na fragmenty tekstu A. Świderkówny *Rozmowy o Biblii*, przedstawia się, czym jest Biblia i historię jej powstawania. Zob. K. Skoczyła, *Biblia na lekcjach języka polskiego w gimnazjum a katecheza* <http://www.google.pl/#hl=pl&tbo=d&output=search&scient=psyab&q=treści+biblijne+w+programie+nauczani+a+języka+polskiego&oq.pdf> z dn.14.01.2013.

kwestie związane z tematyką czarów, wróżb, świata magii. Zajmują one znaczące miejsce szczególnie w opowiadaniach zamieszczonych w podręcznikach do edukacji wczesnoszkolnej czy lekturach szkolnych. W wielu szkołach chrześcijańskich nauczyciele zanim zdecydują się na realizację programu nauczania z wyborem podręczników szkolnych, dokonują dogłębnej analizy pod kątem przywołanych wyżej treści, o czym już wcześniej wspomniano.

Podkreśla się w tym miejscu, że placówka chrześcijańska winna w spójności z domem rodzinnym wprowadzać odpowiednie wartości i kształtować charakter wychowanka, wybierać zabawy (w przedszkolu), lektury (w szkole), które ukierunkowują ku tym, które wprowadzą do życia dziecka radość, pokój, otwartość na drugiego człowieka, nauczą relacji przyjaźni, wrażliwości i dzielenia się z innymi.

Integracja edukacji szkolnej z przesłaniem biblijnym nie kończy się tylko na tym wyróżniającym specyfikę chrześcijańskiego kształcenia motywie. Każda lekcja łączy w sobie składniki wybranych systematycznych treści z programu nauczania szkolnego z ważną prawdą, wersetem lub przesłaniem biblijnym. Poprzez takie formy kształcenia edukatorzy chrześcijańscy dążą do tego, aby uczniowie mogli zdobywać szersze wyjaśnienie rzeczywistości i naturalne odnalezienie inspiracji biblijnych lub innych nawiązujących do światopoglądu chrześcijańskiego, a także, aby kształtowali swój charakter zgodnie z wartościami chrześcijańskimi i Bożym Słowem.

Metodycy w zakresie edukacji chrześcijańskiej zrzeszeni w ACSI podkreślają, że biblijne motywy winne być wplecione w tok nauczania, a nauczyciel ma szukać sposobu, aby przekazać w toku lekcji jak najwięcej treści o Bożym stworzeniu i porządku świata²⁰. Co warto podkreślić, te odwołania nie ograniczają się tylko do przedmiotów z bloku humanistycznego, ale w równej mierze do matematyczno-przyrodniczych.

Poniżej podane zostaną przykłady zastosowania przesłania chrześcijańskiego ujmowanego w scenariuszach zajęć do kilku tematów w wybranym module programowym edukacji wczesnoszkolnej, a następnie do kilku zagadnień z różnych przedmiotów w kształceniu uczniów starszych (pełne scenariusze lekcji oprócz przesłania chrześcijańskiego zawierają odwołania biblijne i światopoglądowe w poszczególnych jej ogniwach).

Przykład 1: Blok tematyczny - Moja miejscowość²¹

Temat: Mam swoje miejsce

²⁰ Z materiałów konferencyjnych dla dyrektorów szkół zrzeszonych w ACSI. Budapeszt 2009.

²¹ Program nauczania zintegrowanego dla klasy II: „Ja, Ty – My. Poznaję świat i wyobrażam siebie”. Wydawnictwo: Didasko. Program opracowany do podstawy programowej kształcenia ogólnego sprzed reformy programowej 2008.

Przesłanie chrześcijańskie: Bóg ma plan dotyczący naszego miejsca zamieszkania i naszej roli w tym miejscu.

Temat: Wehikuł czasu

Przesłanie chrześcijańskie: Wszystko ma swój czas. Bóg daje nam mądrość, w jaki sposób korzystać z wiedzy i doświadczeń minionych pokoleń.

Przykład 2: Edukacja wczesnoszkolna

Temat: Figle, psoty i chichoty. Liczby parzyste i nieparzyste, obliczanie sum w zadaniach różnych²²

Przesłanie chrześcijańskie:

- Pan Bóg jest bardzo dokładnym matematykiem. On policzył wszystkie włosy na naszej głowie. Stworzył nas na swój obraz i podobieństwo.
- On chciałby, abyśmy doskonalili się w dokładnym obliczaniu, po to, aby mądrze zarządzać tym, co nam powierzył. Chciałby, abyśmy cieszyli się z naszej pracy.

Przykład 3: Zajęcia plastyczne w edukacji wczesnoszkolnej

Temat: Martwa natura ze szklanymi butelkami²³

Przesłanie chrześcijańskie:

- Szkło jest przezroczyste – światło może przez nie przenikać – tak samo Bóg chce, byśmy byli przed Nim przezroczyści, nie kryjąc niczego, wyznawali swoje grzechy i nie obawiali się Jego spojrzenia.
- Werset: *Jeśli mówimy, że grzechu nie mamy, sami siebie zwodzimy i prawdy w nas nie ma. Jeśli wyznajemy grzechy swoje, wierny jest Bóg i sprawiedliwy i odpuści nam grzechy, i oczyści nas od wszelkiej nieprawości (1J 1,9).*
- Bóg jest światłością, zna każdego z nas i wie o nas wszystko.

Przykład 4: Matematyka w klasie IV szkoły podstawowej

Temat: Opis prostopadłościanu²⁴

Przesłanie chrześcijańskie:

- Jedność i różnorodność można dostrzec w trzech wymiarach (długość, szerokość i wysokość) prostopadłościanu oraz w jego trzech wymiarach (powierzchnia, krawędzie i kąty).
- Bóg objawił Siebie jako Boga w Trójcy – Trzy Osoby w Jednym.

Przykład 5: Język polski w klasie VI szkoły podstawowej

²² Na podstawie scenariusza lekcji edukacji wczesnoszkolnej.

²³ Na podstawie scenariusza lekcji plastyki.

²⁴ Na podstawie scenariusza lekcji matematyki.

Temat: Czym jest ojczyzna?

Przesłanie chrześcijańskie: Jezus daje początek nowej duchowej ojczyzny w niebie.

Przykład 6: Historia w klasie I gimnazjum²⁵

Temat: Podboje Aleksandra Macedońskiego

Przesłanie chrześcijańskie: Boży naród odnosi zwycięstwo wtedy, kiedy działa w jedności oraz jest podporządkowany swojemu Dowódcy (Bogu).

Werset biblijny: *Albowiem jak ciało jest jedno, a członków ma wiele, ale wszystkie członki ciała, chociaż ich jest wiele, tworzą jedno ciało, tak i Chrystus* (1 Kor 12,12).

Przykład 7: Chemia w klasie I gimnazjum

Dział programowy: Budowa atomu a układ okresowy pierwiastków chemicznych

Temat: Podsumowanie i powtórzenie działu do sprawdzianu

Przesłanie chrześcijańskie:

- Zauważamy celowość, piękno i porządek w Bożej kreacji od atomu, aż po złożone struktury.
- Bóg jest uporządkowany i działa w sposób celowy.

Wyróżnikiem placówek edukacji chrześcijańskiej są także celebrowane uroczyscie święta biblijne, a także włączanie celów edukacji chrześcijańskiej do innych wydarzeń o charakterze patriotycznym. W centrum wielu projektowanych działań stoi osoba Jezusa Chrystusa²⁶.

Reasumując, edukacja chrześcijańska w polskim systemie kształcenia szkolnego prowadzona jest w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego. Nauczyciele zobowiązani są do realizacji programów w oparciu o ministerialne wyznaczniki programowe, ale korzystając z programów dostępnych na rynku wydawniczym mają możliwość dokonywania innowacji pedagogicznych lub też opracowywać autorskie programy nauczania. W wiele działań dydaktycznych i wychowawczych włączane są chrześcijańskie motywy światopoglądowe, ukierunkowane wartości i wyznaczane postawy w oparciu o biblijne wskazania.

²⁵ Na podstawie scenariusza lekcji nauczyciela historii.

²⁶ Za przykład może posłużyć celebrowanie w Chrześcijańskiej Szkole Podstawowej i Gimnazjum Samuel Święta Odzyskania Niepodległości. Wśród celów dla tego wydarzenia w szkole wymienia się:

- Docenienie faktu, że Bóg panuje nad narodem i jego historią.
- Wyrażanie wdzięczności Bogu za życie w wolnej Polsce po wielu latach niewoli.
- Modlitwa o rządy i dobrobyt narodu.

4. Wyróżniki organizacyjne w chrześcijańskich placówkach na podstawie Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Samuel w Warszawie

Każdy dzień w wielu szkołach chrześcijańskich rozpoczyna się wspólną modlitwą uczniów i nauczycieli. W szkołach „Samuel” czas ten nazywany jest: „8 minut z najlepszym Przyjacielem”, poświęcony jest on indywidualnemu czytaniu Słowa Bożego (według ustalonego na dany tydzień planu) oraz modlitwie.

Dydaktyczna i wychowawcza organizacja pracy szkoły budowana jest na realizacji obowiązkowych i dodatkowych przedmiotów szkolnych uwzględnianych w ramowych planach nauczania.

Szkoły chrześcijańskie w ramach godzin do dyspozycji dyrektora (ujętych w części przedmiotów obowiązkowych) wprowadzają przedmiot, który nosi nazwę: godzina biblijna, realizowana w formie nabożeństwa dla uczniów na poszczególnych etapach kształcenia (w klasach edukacji wczesnoszkolnej; w klasach IV-VI szkoły podstawowej i klasach gimnazjalnych)²⁷. Status tego przedmiotu określony jest w podstawowym dokumencie szkoły, którym jest Statut. W Statutach Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel oraz Chrześcijańskiego Gimnazjum Samuel zaznaczono, że w ramowym planie nauczania godzina biblijna jest wpisana jako obowiązkowa dla wszystkich uczniów. Ze względu na specyficzny charakter przedmiotu, nie podlega on ocenianiu²⁸.

Dla uczniów kształcenia wczesnoszkolnego wprowadzony jest także dodatkowy przedmiot: opowieści misyjne, w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Głównym celem jego realizacji jest uwrażliwienie dzieci na temat misji i wskazanie, że serce ich Ojca w niebie jest otwarte na działanie, a Jego pragnieniem jest zbawienie ludzi z narodów i plemion pochodzących z całego świata. W program opowieści misyjnych wplecione są historie tych, którzy wyruszyli na pionierskie misje i zmierzli się z niebezpieczeństwami i trudnościami ufając Bogu. Opowiadane historie zaspokajają typowy w tym wieku rosnący głód przygody, jak też pokazują wartościowych bohaterów i bohaterki, będące wzorcami osobowymi dla chłopców i dziewczynek szukających swojej ścieżki w życiu.

²⁷ Spotkaniu zawsze przewodzi jeden albo dwoje nauczycieli lub liderów. W Chrześcijańskim Gimnazjum Samuel w Warszawie na początku spotkania prowadzone jest uwielbienie z udziałem grupy muzycznej, której członkami są sami uczniowie oraz nauczyciel - lider muzyczny z tej placówki. Muzycy posiadają już podstawowe przygotowanie muzyczne, są najczęściej uczniami bądź absolwentami szkoły muzycznej Missio Musica, mieszczącej się w tym samym budynku szkolnym. Prowadzą oni pozostałe dzieci i młodzież w modlitwie i oddaniu Bogu chwały. Na spotkania zapraszani są często goście: misjonarze, ewangelisti, kaznodzieje, duszpasterze i inni.

²⁸ §12, pkt 2. Statutu Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel.

Tak jak w szkołach publicznych, tak i w chrześcijańskich organizowane są lekcje religii (w tym przypadku katolickiej i protestanckiej) na życzenie rodziców/opiekunów prawnych²⁹.

Spośród wielu zajęć dodatkowych ujętych w ramowych planach nauczania warto wymienić działalność organizacji Royal Rangers. Program Royal Rangers zawiera elementy harcerstwa opartego na filozofii chrześcijańskiej i jest dostosowany do pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną. Tytułem przybliżenia organizacji, kilka słów o idei. Słowo „Royal” oznacza należący do Króla. Pojęcie „Ranger” oznacza służenie w posłuszeństwie wyższemu autorytetowi z własnej nieprzymuszonej woli. Dla młodych ludzi oznaczać to będzie należeć do Króla Jezusa i być poddanym jego przywództwu, a także wzięcie udziału w ekscytującej wyprawie pełnej działania, przygód i doświadczeń.

Podstawową formą działalności są zbiórki, czyli spotkania członków w celu wspólnego przeżycia harcerskiej przygody. Podczas zajęć uczą się oni przestrzegania Prawa Royal Rangers. Szczególnymi cechami wyróżniającymi Royal Ranger jest:

- Gotowy - gotowy psychicznie, fizycznie i duchowo;
- Czysty - czysty ciałem, w myślach i mowie;
- Uczciwy - kłamie, nie oszukuje, nie kradnie;
- Dzielny - odważny w obliczu niebezpieczeństwa, krytyki i groźby;
- Wierny - lojalny wobec Kościoła, rodziny, szczepu, przyjaciół;
- Uprzejmy - miły, grzeczny, troskliwy;
- Posłuszny - posłuszny rodzicom, liderom, przełożonym;
- Duchowy - modli się, czyta Biblię, głosi Ewangelię.

Służba Royal Rangers podkreśla potrójny cel (w analogii do potrójnego sznura, który nigdy się nie zerwie), który brzmi:

- Przeprowadzić młodych ludzi do Chrystusa;
- Nauczyć ich trwania w bliskiej relacji z Nim;
- Przygotować ich do służby dla Boga pod przywództwem Chrystusa.

Program RR oferuje ciągły rozwój we wszystkich dziedzinach życia: intelektualnym, społecznym, fizycznym i duchowym. Dzieci uczą się efektywnego wykorzystywania talentów, a także poczucia odpowiedzialności i troski o innych. W Chrześcijańskiej Szkole Podstawowej Samuel przyjęto zróżnicowane formy pracy RR: zajęcia stacjonarne w rodzaju zbiórek, wypadu jednodniowe w terenie, wyjazdy weekendowe, obozy letnie i zimowe,

²⁹ Dotyczy uczniów do 18. roku życia.

akcje sportowo-skautowe (często organizowane dla wszystkich nauczycieli w szkole oraz rodziców w ramach „Skautowskich Dni Integracyjnych”) oraz obozy międzynarodowe.

Cele organizacji z dążeniem do wypełniania swojego zadania poprzez doprowadzenie dzieci do dojrzałości we wszystkich czterech sferach życia są spójne z całościową ideą edukacji chrześcijańskiej.

Wymienione formy organizacyjne specyficzne dla edukacji chrześcijańskiej w Polsce nie zamykają rejestru, przybliżają jedynie swoistość kształcenia.

5. Wyniki kształcenia szkolnego odzwierciedleniem właściwie obranego kierunku w procesie edukacji chrześcijańskiej

Podniesienie rangi wychowania zgodnie ze światopoglądem chrześcijańskim oraz wdrażanymi normami i wartościami ogólnospołecznymi nie umniejsza funkcji dydaktycznej szkoły. Z uwagi na fakt, iż szkoły chrześcijańskie, jako placówki niepubliczne charakteryzują się małą liczebnością uczniów w klasach, brakiem poważniejszych problemów wychowawczych, a także zważywszy na styl prowadzenia lekcji, z wykorzystaniem aktywizujących metod nauczania, uczniowie prezentują własne zaangażowanie intelektualne, skutkujące bardzo wysokimi wynikami kształcenia potwierdzonymi testami zewnętrznymi, a także osiągnięciami uczniów w liczących się konkursach i olimpiadach.

Za przykład niech posłużą wyniki sprawdzianu szóstoklasisty uczniów Chrześcijańskiej Szkoły Podstawowej Samuel w Warszawie (Tabela 5.1) oraz egzaminów gimnazjalnych uczniów Chrześcijańskiego Gimnazjum Samuel (Tabela 5.2).

Wyniki testów z poszczególnych bloków przedmiotowych (humanistycznego, matematyczno-przyrodniczego oraz z języka obcego) zaprezentowały wysokie umiejętności uczniów, pomimo, że do klasy (podobnie jak w szkole podstawowej) w około 40% uczęszczali uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym obcokrajowcy).

Godnym podkreślenia jest poziom umiejętności językowych absolwentów Chrześcijańskiego Gimnazjum Samuel. Zważywszy na zwiększoną liczbę realizowanych godzin z języka angielskiego we wszystkich klasach, zarówno szkoły podstawowej, jak i gimnazjum, oraz wzorcowo prowadzone zajęcia, uczniowie kończący gimnazjum zdają egzamin z tego języka na rozszerzonym poziomie z najwyższymi notami. Wartym zaakcentowania jest fakt, że w 2012 roku na dziewięciu uczniach zdających egzamin z języka angielskiego na poziomie podstawowym troje napisało na 100%, a kolejne troje: 98%; 95% i 93%. Na poziomie rozszerzonym z tego języka jeden uczeń osiągnął 100% umiejętności, a

kolejnych czworo powyżej 90%: dwoje 98% oraz dwoje 95%. Tak wysokie umiejętności językowe pozwalają uczniom na swobodne posługiwanie się językiem obcym i jednocześnie umożliwiają kontynuację kształcenia językowego w rozszerzonym zakresie na wyższych szczeblach edukacji.

W roku szkolnym 2012/2013 kilkoro uczniów wymienionych szkół chrześcijańskich zostało finalistami konkursów kuratorskich, a jeden laureatem matematycznego konkursu kuratorskiego dla szkół podstawowych województwa mazowieckiego.

Wyniki kształcenia szkolnego potwierdzone testami zewnętrznymi, osiągnięciami w prestiżowych konkursach, to często przepustka do wymarzonej szkoły wyższego szczebla, dlatego zależy na nich zarówno uczniom, jak i rodzicom dzieci. Znalezienie szkoły, która zabezpiecza potrzeby duchowe, emocjonalne, społeczne, a także intelektualne na najwyższym poziomie nie jest łatwym zadaniem. Szkoły chrześcijańskie wychodzą naprzeciw poszukiwaniom przez rodziców lepszej jakości edukacji dla swoich dzieci – edukacji z wartościami.

Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty. Rok 2011					
Średnie wyniki uczniów szkoły Samuel	Średnia ocen dla kraju	Średnia ocen dla Mazowsza	Średnia ocen dla miasta Warszawy	Najwyższy wynik w dzielnicach Warszawy: Ursynów	Wyniki szkoły Samuel w skali staninowej
31,11	25,27	25,96	29,13	31,07	Poziom najwyższy

Tabela 5.1. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty.

Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego. Rok 2012					
Część	Zakres	Szkoła Samuel	Kraj	Woj. mazowieckie	Szkoła Samuel w skali staninowej
Część humanistyczna	Język polski	74,9%	65%	66,89%	8 – w skali 1-9
	Historia i WOS	80,3%	61%	62,73%	9 - najwyższa
Część matematyczno-przyrodnicza	Matematyka	78,4%	47%	50,45%	9- najwyższa
	Przedmioty przyrodnicze	68,3%	50%	51,83%	9- najwyższa
Język obcy	Język angielski podstawowy	86,2%	63%	65,55%	Nie podano
	Język angielski rozszerzony	81,7%	46%	48,14%	Nie podano

--	--	--	--	--	--	--

Tabela 5.2. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego.

Podsumowanie

Edukacja chrześcijańska w Polsce budzi obecnie żywe zainteresowanie rodziców i pedagogów z różnych wyznań chrześcijańskich, często z uwagi na poszukiwanie szkoły, w której wdrażane są w toku kształcenia szkolnego pożądane wartości, postawy i wzorce osobowe, ale także ze względu na implementowany chrześcijański światopogląd. Wielu rodziców zabiega o to, aby szkoła mogła służyć rodzinie, wspomagać ich w rozwijaniu charakteru dzieci i umacnianiu ich wiary.

Dodatkowo bogata jakość oferty edukacyjnej, której uwierzytelnieniem są wymierne efekty kształcenia w postaci bardzo wysokich umiejętności uczniów potwierdzonych wynikami w testach zewnętrznych, konkursach i olimpiadach, a także pochlebne opinie rodziców o szkole oraz postawy moralne i aktywność społeczna młodzieży są wymiernym świadectwem zasadności chrześcijańskiej edukacji prowadzonej w szkołach zrzeszonych w ACSI.

Bibliografia

- Bagrowicz J., *Towarzyszyć wzrastaniu. Z dyskusji o metodach i środkach edukacji religijnej młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2005, w: „Katecheta” 2006 nr 10. Recenzje.
- Bednarz E., *Edukacja chrześcijańska w Polsce, Szkoły zrzeszone w ACSI*. Wydawnictwo SEI, Warszawa 2013 /książka złożona do druku/.
- Chrobak S., *Personalistyczny wymiar pedagogii Jana Pawła II*, w: F. Adamski, *Wychowanie na rozdrożu. Personalistyczna filozofia wychowania*, Wydawnictwo UJ, Kraków 1999.
- Downs P.G., *Nauczanie i duchowy wzrost. Wprowadzenie do edukacji chrześcijańskiej*, Wydawnictwo ACSI, Lublin 1997.
- Komeński J.A., *John Amos Comenius on Education: Classics In Education No 33*, Teachers College Press, New York 1967.
- Koźmian D., *Chrześcijańska myśl wychowawcza F. W. Foerstera i jej recepcja w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 1996.

Skoczylas K., *Biblia na lekcjach języka polskiego w gimnazjum a katecheza*

<http://www.google.pl/#hl=pl&tbo=d&output=search&scient=psyab&q=treści+biblijne+w+programie+nauczania+języka+polskiego&oq.pdf> z dn.14.01.2013.

Tarnowski J., *Jak wychowywać?*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1993.

Walesa Cz., *Kształtowanie się religijności dziecka w młodszym wieku szkolnym*, w: J. Stala, *Katechizować dzisiaj. Problemy i wyzwania*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2004.

STRESZCZENIE

Tytuł: Specyfika szkół chrześcijańskich w Polsce zrzeszonych w ACSI

Przybliżona w niniejszej publikacji specyfika kształcenia chrześcijańskiego powstała w oparciu o funkcjonowanie placówek chrześcijańskich w Polsce zrzeszonych w międzynarodowej organizacji o nazwie: „Association of Christian Schools International”, prowadzonych przez środowiska ewangelikalne i katolickie, które łączy ekumeniczna spójność. Wyróżnikiem funkcjonowania placówek chrześcijańskich jest włączanie prawd biblijnych do programów nauczania, swoisty kierunek działań pedagogicznych, a także innowacje w zakresie organizacji planowania procesu dydaktycznego w szkole.

Artykuł miał na celu zilustrować specyfikę ideologiczną, organizacyjną oraz dydaktyczno-wychowawczą kształcenia chrześcijańskiego w Polsce, co odzwierciedliło jego układ. Opracowanie jest syntezą szerszego studium badawczego autorki w zakresie edukacji chrześcijańskiej w Polsce w oparciu o dostępną literaturę oraz własne badania teoretyczno-empiryczne przeprowadzone w placówkach podległych tej formie kształcenia. Szczegółowe przykłady wyjaśniające specyfikę tego rodzaju edukacji zaczerpnięto z praktyki szkolnej w Chrześcijańskiej Szkole Podstawowej i Gimnazjum Samuel w Warszawie.

Słowa kluczowe: edukacja chrześcijańska, specyfika kształcenia, innowacje, ideologia kształcenia, integralna edukacja, wyniki kształcenia

SUMMARY

Title: Specifics of Christian schools in Poland, associated with ACSI

The specifics of Christian education, outlined in this publication, is based on the functioning of Christian institutions in Poland, associated with the international organization called

‘Association of Christian Schools International’, run by Evangelical and Catholic milieus, united with ecumenical cohesion. The distinguishing mark of Christian schools is the incorporation of biblical truths into their curricula, a specific course of pedagogical activities and also innovations in the scope of the organization of planning of the didactic process in the school.

The aim of the article was to acquaint the readers with the ideological, organizational, and didactic-educational specifics of Christian schooling in Poland, which reflect its system. This work is a synthesis of the author’s wider research study in the scope of Christian education in Poland, based on the available literature and her own theoretical-empiric research, conducted in institutions subordinate to this form of education. Particular examples explaining the specifics of this type of education were taken from the schooling practice in Chrześcijańska Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Samuel (Samuel Christian Elementary and Junior High School) in Warsaw.

Key terms: Christian education, specifics of education, innovations, schooling ideology, integral education, education results

